

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

**ENGELLİ BİREYLERİN TOPLUMSAL HAYATA KATILIMLARININ GÜÇLENDİRİLMESİ, KARŞILAŞTIKLARI
SORUNLARIN TESPİT EDİLMESİ VE BU SORUNLARA KALICI ÇÖZÜMLER ÜRETİLMESİ AMACIYLA KURULAN**

**MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU
(10/434, 2104, 2716, 2717, 2718, 2719)**

TUTANAK DERGİSİ

**11'inci Toplantı
12 Kasım 2025 Çarşamba**

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi 'nde yer alan ve kâtip üyeler tarafından okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İÇİNDEKİLER

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Mehmet Muharrem Kasapoğlu'nun, Gürcistan sınırında meydana gelen uçak kazasına, bugün Komisyonunda engellilerin çalışma hayatı ve engellilik konusuyla ilgili sunumlar alacaklarına ilişkin açıklaması

III.- SUNUMLAR

1.- HAK-İŞ Konfederasyonu Genişletilmiş Başkanlar Kurulu Üyesi Ahmet Sarıbaş'ın, engelli çalışanlarıyla ilgili olarak toplu iş sözleşmelerinde yaptıkları, uygulamaları ve kendi tespit ettikleri sorunlar ile kendi bakış açılarına göre bunların çözüm önerileri hakkında sunumu

2.- DİSK GENEL-İŞ Sendikası Araştırma Dairesi Uzmanı Gökmen Mumcular'ın, engellilerin çalışma hayatındaki durumları, konuya ilişkin mevzuat ve bunun uygulaması, DİSK olarak toplu iş sözleşmelerinde engelliler için yaptıkları ve bu konudaki önerileri hakkında sunumu

3.- TİSK Eğitim ve Gelişim Direktörü Gürhan Höke'nin, Konfederasyonun bu alandaki çalışmaları ve engelli istihdamına ilişkin politika önerileri hakkında sunumu

IV.- MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONLARI

A) Görüşmeler

1.- HAK-İŞ Konfederasyonu, DİSK GENEL-İŞ Sendikası ve TİSK temsilcilerinin yaptıkları sunumlara ilişkin görüşme

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
ENGELLİ BİREYLERİN TOPLUMSAL HAYATA KATILIMLARININ GÜÇLENDİRİLMESİ, KARŞILAŞTIKLARI
SORUNLARIN TESPİT EDİLMESİ VE BU SORUNLARA KALICI ÇÖZÜMLER ÜRETİLMESİ AMACIYLA KURULAN
MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU
(10/434, 2104, 2716, 2717, 2718, 2719)

-----0-----
11'inci Toplantı
12 Kasım 2025 Çarşamba
-----0-----

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Engelli Bireylerin Toplumsal Hayata Katılımlarının Güçlendirilmesi, Karşılaştıkları Sorunların Tespit Edilmesi ve Bu Sorunlara Kalıcı Çözümler Üretilmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu saat 14.33'te açıldı.

Komisyon Başkanı Mehmet Muharrem Kasapoğlu, Gürcistan sınırında meydana gelen uçak kazasına, bugün Komisyonunda engellilerin çalışma hayatı ve engellilik konusuyla ilgili sunumlar alacaklarına ilişkin açıklama yaptı.

HAK-İŞ Konfederasyonu Genişletilmiş Başkanlar Kurulu Üyesi Ahmet Sarıbaş tarafından, engelli çalışmalarıyla ilgili olarak toplu iş sözleşmelerinde yaptıkları, uygulamaları ve kendi tespit ettikleri sorunlar ile kendi bakış açılarına göre bunların çözüm önerileri,

DİSK GENEL-İŞ Sendikası Araştırma Dairesi Uzmanı Gökmen Mumcular tarafından, engellilerin çalışma hayatındaki durumları, konuya ilişkin mevzuat ve bunun uygulaması, DİSK olarak toplu iş sözleşmelerinde engelliler için yaptıkları ve bu konudaki önerileri,

TİSK Eğitim ve Gelişim Direktörü Gürhan Höke tarafından, Konfederasyonun bu alandaki çalışmaları ve engelli istihdamına ilişkin politika önerileri,
Hakkında sunum yapıldı.

HAK-İŞ Konfederasyonu, DİSK GENEL-İŞ Sendikası ve TİSK temsilcilerinin yaptıkları sunumlara ilişkin görüşme yapıldı.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından 15.42'de toplantıya son verildi.

12 Kasım 2025 Çarşamba

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 14.33

BAŞKAN: Mehmet Muharrem KASAPOĞLU (İzmir)

BAŞKAN VEKİLİ: Jülide SARİEROĞLU (Ankara)

SÖZCÜ: Fatma ÖNCÜ (Erzurum)

KÂTİP: Fevzi ZIRHLIOĞLU (Bursa)

----- 0 -----

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Evet, çok değerli Komisyon üyelerimiz, değerli milletvekillerimiz, değerli misafirler, çalışma hayatımızı temsil eden değerli sendika temsilcilerimiz, değerli uzman arkadaşlarımız, Komisyonumuzun değerli çalışma arkadaşları ve basın mensupları; sizleri saygıyla selamlıyorum.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Mehmet Muharrem Kasapoğlu'nun, Gürcistan sınırında meydana gelen uçak kazasına, bugün Komisyonunda engellilerin çalışma hayatı ve engellilik konusuyla ilgili sunumlar alacaklarına ilişkin açıklaması

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Öncelikle, dün Gürcistan sınırında meydana gelen elim uçak kazasında kaybettiğimiz Mehmetçiklerimizi rahmetle ve minnetle yâd ediyorum. Aziz şehitlerimize Allah'tan rahmet, en başta kıymetli ailelerine, silah arkadaşlarına ve aziz milletimize sabır ve başsağlığı diliyorum; ruhları şad, mekânları cennet olsun.

Evet, bugün çalışma hayatı ve engellilik başlığı çerçevesinde sosyal taraflarla bir aradayız ve engelli bireylerin çalışma hayatındaki konumunu, yerini ve geleceğini konuşmak üzere bir aradayız. Engelli istihdamı sadece bir sosyal politika konusu değil, sadece ekonomi konusu değil, sadece hukuk metinlerinin konusu değil; bu konu emeğin, üretimin, hakkaniyetin ve toplumsal barışın tam da merkezinde olan bir ortak sorumluluk konusu. Komisyon olarak bu sürece başladığımızda hep şunu ifade ettik: Engellilik sadece birkaç Bakanlığın, birkaç grubun, birkaç kişinin ve Komisyonun konusu değil, eğitimden sağlığa, sosyal hizmetlerden istihdama, ulaşımdan yerel yönetime kadar her kurumun, herkesin, 86 milyonun sorumluluğu. İşte, bugün burada, bu sorumluluğun gerek sendikalar ve işveren örgütleri boyutunu ve gerekse diğer -bu anlamda- paydaşları ilgilendiren boyutunu ele alacağız.

Elbette ülkemizde engelli istihdamına ilişkin çok ama çok güçlü bir yasal çerçeve var. 2005 yılında yürürlüğe giren 5378 sayılı Kanun'la birlikte engelli bireylerin topluma tam ve eşit katılımı bir devlet politikası olarak tanımlandı. Ardından 4857 sayılı İş Kanunu ve bu kanunun 30'uncu maddesiyle 50 ve üzeri çalışanı olan iş yerlerinde özel sektörde en az yüzde 3, kamuda en az yüzde 4 oranında engelli çalıştırma yükümlülüğü getirildi. Elbette bu hukuki çerçeve çok ama çok kıymetli ama bu hukuki çerçevenin sahada uygulanması bir o kadar kıymet arz ediyor. Elbette kâğıt üzerinde var olan kota ve bununla birlikte sahada karşılaştığımız tablo bizlere çok daha gerçekçi bilgiler sunuyor. Aslolan engelli bireylerin işe adil erişimini ve işte kalıcı olmasını sağlamak ve sadece giriş kapısını açmak değil içerideki tüm koridorları da engelliler için erişilebilir hâle getirmek.

Komisyon olarak çalışmalara başlarken 4 temel hedef ortaya koyduk: Birincisi, engelliliği sadece sosyal yardım ekseninde değil hak temelli bir bakışla ele almak. İkincisi, merkezî yönetim, yerel yönetimler, sivil toplum ve sosyal taraflar arasında sürdürülebilir bir zemini tesis etmek. Bir diğeri mevzuat ile uygulama arasındaki mesafeyi tespit edip bu mesafeyi azaltacak çözüm önerileri geliştirmek. Dördüncü olarak tüm engel gruplarını, bütün hayat evrelerini ve bütün bölgesel farklılıkları kapsayan bütüncül bir fotoğrafı ortaya koymak.

Komisyon olarak sahadayız, hem sivil toplumla hem bireylerle, aileleriyle ve hem de kamuyla, özel sektörle bir araya geliyoruz ve bu çerçevede bugün sendikalarımızdan ve işveren örgütümüzden bu anlamda engelli bireyler açısından iş gücü piyasasını ve bu çerçevede karşılaşılan konuları, bununla birlikte iyi uygulama örneklerini dinlemek istiyoruz. Örneğin kota uygulaması sahada nasıl işliyor? Sadece cezadan kaçınmaya dönük bir yaklaşım mı hâkim yoksa özel sektör bu konuda hassas davranıyor mu? Kotasını yerine getirmeyen işverenlere yönelik caydırıcı uygulamalar yeterli mi? Makul düzenleme, iş yeri uyumlaştırma, iş koçluğu gibi uygulamalar hangi ölçüde hayata geçebiliyor? Elbette bir istihdamı konuşurken sadece işe yerleştirme odak noktası değil, eksik olur çünkü burada aslolan iş yerine aidiyettir ve kariyer sürekliliğidir. O yüzden, engelli bireyin performansına uygun pozisyonda istihdam edilmesi, eğitim ve yükselme imkânlarına erişmesi, çalışma arkadaşlarıyla olan sağlıklı iletişimi ve insan kaynakları politikalarında ayrımcılığa maruz kalmaması çok ama çok önemli. Bunlar güvenli çalışma ikliminin olmazsa olmazları. Tabii ki sendikalar bu noktada güçlü birer sosyal diyalog aktörü ve hak savunucusu; toplu sözleşme süreçleri, iş sağlığı ve güvenliği kurulları, iş yeri komiteleri ve bu anlamda engellilik perspektifini taşıma açısından önemli bir konu.

Tabii, istihdam noktasında işverenler ve işverenlerin bu anlamdaki sorumluluğu ve istihdam stratejilerine engelli istihdamı boyutunu ana eksenlerden biri olarak yerleştirip yerleştirmedikleri; o yüzden kota sisteminin ruhunun korunması çok kıymetli ve kotayla birlikte "Bu toplumun her alanında engelli bireylerin yeri vardır." iradesinin diri olması da çok kıymetli. Tabii ki bazı iş yerlerinde karşılaştığımız durum kotanın bazen mecburen doldurulan bir tablo satırına dönüşmesi. Biz istiyoruz ki bu anlayış değişsin ve engelli çalışan iş yerinde statü gereği değil katkısıyla, yetkinliğiyle ve emeğiyle var olsun. İşte, bu noktada İŞKUR'un danışmanlık ve mesleki eğitim mekanizmaları, bu anlamda istihdam destek mekanizmaları ve bununla birlikte Hazine tarafından karşılanan prim teşvikleri ve korumalı iş yeri modelleri bütüncül bir bakışın aslında ipuçları. Bizim bunları hep birlikte -ne yapmamız gerekiyor- büyütmemiz gerekiyor, güçlendirmemiz gerekiyor. Tabii, bugün hem sendikalarla olan, diğer paydaşlarımızla olan konuşmalarımız hem de bundan sonra gerek rapor sürecinde ve gerekse diğer paydaşlarımızla olan akıl, ortak akıl çalışmalarımız bize ışık tutacak. Ben o yüzden hem sendikalarımıza hem işveren örgütlerine teşekkür ediyorum.

Tabii, bugün Mecliste yoğun bir gündem var. O yüzden zamanlama konusunda çok hızlı ve net olmamız gerekiyor. Ben bu kapsamda ilk misafirimize sözü veriyorum.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Sayın Bakanım, sendikalar dışındaki engelli haklarıyla ilgili değinmek istediğim bir husus var, müsaade ederseniz.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Onları bir dinleyelim, onun akabinde.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Sendika dışı, sağlıkla ilgili.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Tamam, onun akabinde sizi dinleriz.

Evet, şimdi HAK-İŞ'ten Profesör Doktor Ahmet Sarıtaş, buyurun.

III.- SUNUMLAR

1.- HAK-İŞ Konfederasyonu Genişletilmiş Başkanlar Kurulu Üyesi Ahmet Sarıbaş'ın, engelli çalışanlarıyla ilgili olarak toplu iş sözleşmelerinde yaptıkları, uygulamaları ve kendi tespit ettikleri sorunlar ile kendi bakış açılarına göre bunların çözüm önerileri hakkında sunumu

HAK-İŞ KONFEDERASYONU GENİŞLETİLMİŞ BAŞKANLAR KURULU ÜYESİ AHMET SARITAŞ - Değerli Başkanım, değerli Komisyon üyeleri, değerli milletvekilleri, uzmanlarımız, basınımızın değerli temsilcileri, işçi ve işveren sendikalarımızın saygıdeğer temsilcileri; hepinizi HAK-İŞ Konfederasyonu olarak saygıyla selamlıyorum.

Ben de Başkanımızın ifade ettiği gibi şehitlerimizin ailelerine ve milletimize başsağlığı dileklerimizi iletiyorum.

Malumunuz olduğu üzere HAK-İŞ Konfederasyonu 50'nci yılını doldurmuş olan 20 iş kolunda ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde 21 üye sendikasıyla hizmetini sürdüren, 1 milyona yakın üyesiyle de sahada örgütlü olan ülkemizin önemli işçi sendikalarından biridir. Bu kapsamda ben de hem engelli çalışanlarıyla ilgili örnek olması açısından toplu iş sözleşmelerinde yaptığımız maddelerden, ufuk açıcı uygulamalardan bahsederek ve kendi tespit ettiğimiz malumunuz olan sorunlar ve kendi bakış açımıza göre bunların çözüm önerileriyle ilgili çok vaktinizi almadan, süreyi de dikkatli kullanarak sözlerimi tamamlayacağım.

Değerli Başkanım, malumunuz olduğu üzere, biz emeğin kutsallığı ve emeğin engeli olmaz ilkesi anlayışı çerçevesinde HAK-İŞ Konfederasyonu olarak genel merkezimizde, üye sendikalarımızda ve sahada faaliyetlerimizi sürdürüyor ve engellilere yönelik gerekli politikalar üretme noktasında da ilgili paydaşlarla her zaman iş birliği içerisinde devam ediyoruz. Yine, iş yeri temsilciliklerinden genel merkezimize kadar oluşturmuş olduğumuz Engelliler Komitesini aktif hâle getirerek buradaki arkadaşlarımızın aracılığıyla da bu politikaların sahaya yayılması noktasında işçilerimize ve sosyal paydaşlarımıza destek olmaktayız.

Çok kısa birkaç rakamdan bahsederek sunumuma geçmek istiyorum. Malumunuz olduğu üzere Kişisel Verilerin Korunması Kanunu çerçevesinde sendikamız Çalışma Bakanlığından net rakamları alamadığı için ancak kendi tespitlerimizle ulaştığımız noktada yüzde 1'in üzerinde engelli üyemiz olduğunu belirtmek istiyorum. Çözüm önerilerimizde de ileteceğiz, bu rakamlar bize ulaşırsa daha kolay ulaşma imkânımız olacaktır. Yine mevcut durumu özetlemek gerekirse İŞKUR'dan aldığımız verilere göre 25 bine yakın boş kontenjan olduğunu, bununla beraber de dün aldığımız rakam 92 binin üzerinde engelli vasfıyla iş arayan, talep eden İŞKUR'a kayıtlı işçi olduğunu da belirtmek istiyorum. Bu durum da aslında belki çalışmalarımızda yön gösterici olacak ve inşallah o kontenjanların dolması ve istihdam sorununun çözülmesi noktasında katkı sağlayacaktır.

Bizler örgütlü olduğumuz iş yerlerinde gerçekleştirdiğimiz toplu iş sözleşmelerinde engellilere özel maddeler koydurma gayreti içerisine girdik ve işverenlerimizle yaptığımız müzakerelerde 4 kategoride yaptığımız uygulamalardan kısaca bahsetmek istiyorum. Engelli işçilere ve bakmakla yükümlü oldukları engelli yakınları varsa sadece engellileri değil, bakmakla yükümlü oldukları engelli yakınları varsa brüt 3.750 lira gibi bir destek, bu engel durumuna göre 7.500 liraya çıkan rakamlarda ek ödeme, istihdamda kalmalarını sağlama noktasında ve üzerlerindeki yükü hafifletmek anlamında destekler sağlıyoruz. Yine, bununla ilgili engelli işçilerimizin örgütlü olduğumuz iş yerlerinin birçoğunda gece vardiyası ve nöbet görevlerinden muaf tutuyoruz. Yine, bakmakla yükümlü olduğu engelliler varsa bunlarla ilgili ücretli izin hakları noktasında ve yine gereksinimli çocukları olan, özel gereksinimli ve engelli çocukları olan ebeveynler için de anne baba fark etmeksizin biri on güne kadar mazeret izni kullanmakta ve deprem, afet gibi sosyal felaketlerle karşı karşıya gelen ve mağdur olan işçilerimize de yine örgütlü olduğumuz iş yerlerinde on güne kadar ücretli izinler veriyoruz.

Yine, bununla ilgili Engelliler Komitemizin sahada yaptığı çalışmalarda iş yaşamını ve çalışma alanını düzenlemekle ilgili, sizin de başta ifade ettiğiniz gibi çalışmalar yapıyor. Yine farkındalık çalışmaları 10-16 Mayıs, yine Aralık ayında engellilerle ilgili özel çalışmalar yapıyoruz. Burada işçilerimizin de katılımını sağlayacak, bunları izin mekanizmasıyla gerçekleştirecek sistemleri oluşturmaya çalışıyoruz. Belki de en önemli noktalardan biri, malumunuz olduğu üzere, örgütlü iş yerlerinde gerek ücret farklılıkları gerek sosyal haklara erişim noktasında sendikalaşmada, aradaki uçurumun, "gap"lerin azaldığını net olarak görüyoruz. Biz de bu kapsamda yine engelli bireylerin, işçilerin sendikalı olması noktasında ayrıca da çalışmalar yapıyoruz.

Yine, burada ifade ettiğim gibi aslında HAK-İŞ olarak sadece toplu iş sözleşmeleriyle değil iş yaşamına alım süreçlerinden, çalışma yaşamında iş süreçlerini geliştirecek faaliyetlerde de bulunuyoruz. Yine, söylediğim gibi genel merkezimizden sahaya her alanda Engelliler Komitemizi aktif hâle getiriyoruz ve bunlarla ilgili çalışmalar yapıyoruz. Kan bağışları, fidan dikimleri, kütüphaneler, bir şekilde sosyal hayatın içerisinde oluyoruz. Yine, burada yaptığımız panellerden, kan bağışlarımızdan örnekler var ve ülkemizin ihtiyacı olan her noktada, 15 Temmuz hain darbe girişiminde de Engelliler Komitemiz sahada bire bir çadırlarıyla yer almış, oradaki sorumluluğunu, varlığının icabını yerine getirmiştir. Bunu da özellikle ifade etmek istiyorum.

Yine, biz sorun ve çözüm önerilerini oluştururken sadece sendikal bir bakış açısıyla değil toplumsal kalkınma vizyonunun da bir yansıması olarak görüyoruz engelli çalışanlarını. Bu kapsamda Sayın Başkanım, değerli milletvekilleri; 5 başlıkta kategorize ettik sorunları ve çözüm önerilerini. Sizin de ifade ettiğiniz gibi en önemli sorunlardan biri güzel uygulama örnekleri olmakla beraber, son yirmi yılda önemli gelişmelerin olmasıyla beraber uygulamada yaşanan bazı aksaklıklar ve bunlarla ilgili çözüm önerilerimizi ifade edeceğiz. Bunların ilki mevcut kota sistemi sahada özellikle özel sektörde etkin olarak uygulanamamakta. Yine, bu kota sorunuyla ilgili caydırıcılıkların, yaptırımların etkin olmadığını, başka bir ifadeyle caydırıcı olmaktan uzak olduğunu ifade edebiliriz. Bir diğer nokta da, yine, korumalı iş yerlerinin 5378 sayılı Kanun'la yürürlüğe giren korumalı iş yeri kanunlarının istediğimiz düzeyde yaygınlaştırılmadığı gibi yasal ve politik düzeyde kategorize ettiğimiz sorunlar. Bunların çözümüyle alakalı, konuşmamın başında da

ifade ettim, İŞKUR'da 92.712 olması lazım -dün aldığımız rakam- engelli bireylerin açık iş başvuruları, iş arama başvuruları ama diğer tarafa baktığımız zaman da 25-26 bin civarında engelli çalıştırması gerekirken çalıştırmayan iş yeri olduğunu görüyoruz kamu ve özel sektörde. Yine İŞKUR'umuzun diğer kamu kurumları ve belki sendikalar koordinasyonu bu eşlemenin yapılabilmesini sağlayabilmek. Yine, kota noktasında yükümlülüğünü yerine getirmeyen işletmelere ciddi yaptırımlar ve bunun yanında bu yaptırımların uygulanabilmesi için bunun sendikalar ve diğer kamu kurumları tarafından da etkin ve izlenebilir hâle getirilmesini talep ediyoruz. Yine, korumalı iş yerleri sayısının artırılması, bununla ilgili mesleki rehabilitasyonu da teşvik edecek bir uygulama noktasına geçmek ve yeni kurulan işletmelerin korumalı iş yeri statüsü alabilmesi için kriterlerini önceden tamamlamasını sağlamasının gerekliliğini savunuyoruz.

Yine, STK'ler ve sendikalarla beraber Çalışma Bakanlığımızla, diğer paydaşlarımızla, Aile Bakanlığımızla irtibat hâlindeyiz ama bu sosyal diyalogların yine bu Komisyonumuz gibi daha etkinleştirilmesi önemli bir nokta. Özellikle şöyle bir rakam verebilirim, biz hep rakamlar alıyoruz Sayın Başkanım, 92 bin iş arayan, 30 bin eksik kontenjan ama bir akademisyen olarak da şunu ifade edebilirim: Şu verilere ulaşmıyoruz açık kontenjanlar hangi alanlarda, bunların bir mesleki dağılımına ulaşamıyoruz sendika olarak ve belki bunlar net olarak tanımlanabilirse hangi alanlarda boş kontenjanlar var olduğunu bilsek İŞKUR'larımız ve diğer üniversiteler yine biz sendikalar olarak engelli bireylerin eğitimlerini o yöne yönlendirebiliriz diye de bir önerimiz var.

Bir diğer nokta, malumunuz olduğu üzere erişilebilirlik ve iş yeri standartlarıyla ilgili sıkıntılar var. Burada belki farklı bir öneri olarak şunu önermek istiyoruz: Sadece engellilere yönelik yeni mimarilerde çalışmalar elbette yapılıyor ama kişilerin engelli olmasını ortadan kaldıracak mimari uygulamalara da geçmemiz gerektiğini düşünüyorum mimari projelerde; yer zeminlerinin vesairelerinin uygun olması da bizim bir önerimiz. Malumunuz olduğu üzere siz de ifade ettiniz: Yine, bakım odalarının vesairelerin, iş yerindeki yemek molalarının, iş güvenliği ihtiyaçlarının engelli çalışanlarımıza göre düzenlenmiş olması, bunların iş yaşamında motivasyonunu artıracak noktalarda oryantasyon ve farkındalık eğitimini sadece engelli çalışanlarımıza değil bütün çalışanlarımıza yapılması da önerilerimiz arasında.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Siz, örneğin sendika olarak bu konularda kaç eğitim düzenlediniz, kaç kişi istifade etti? Bu konularda bize bilgi verin.

HAK-İŞ KONFEDERASYONU GENİŞLETİLMİŞ BAŞKANLAR KURULU ÜYESİ AHMET SARITAŞ - İş yerlerinde düzenliyoruz Sayın Başkanım.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Kaç tane mesela yani, bununla ilgili detay...

HAK-İŞ KONFEDERASYONU GENİŞLETİLMİŞ BAŞKANLAR KURULU ÜYESİ AHMET SARITAŞ - Şöyle: Biz konfederasyon olduğumuz için bu üye sendikalarımız ve iş yeri temsilcilerimiz üzerinde yapılıyor. Örnek veriyorum: HİZMET-İŞ Sendikamız üzerinden psikososyal destek birimi oluşturduk. Burada bütün engelli üyelerimize birebir eğitimlerini verdik.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Kaç kişi? Bize bu anlamda net bilgiler gerekiyor.

HAK-İŞ KONFEDERASYONU GENİŞLETİLMİŞ BAŞKANLAR KURULU ÜYESİ AHMET SARITAŞ - İletelim Başkanım.

JÜLİDE SARİEROĞLU (Ankara) - Engelli komisyonu yok muydu HAK-İŞ'in bir engelli komisyonu vardı?

HAK-İŞ KONFEDERASYONU GENİŞLETİLMİŞ BAŞKANLAR KURULU ÜYESİ AHMET SARITAŞ - Var, var Sayın Bakanım.

JÜLİDE SARİEROĞLU (Ankara) - Siz misiniz Başkanı?

HAK-İŞ KONFEDERASYONU GENİŞLETİLMİŞ BAŞKANLAR KURULU ÜYESİ AHMET SARITAŞ - Ben değilim, ben Eğitim ve Planlama Komitesi Başkanım ve Genel Başkan Danışmanım. Engelli Komitemiz de var.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Şimdi, biz Komisyon olarak bu noktada, efendim, tüm çalışmalarını yani tüm fotoğrafı görmek istiyoruz.

HAK-İŞ KONFEDERASYONU GENİŞLETİLMİŞ BAŞKANLAR KURULU ÜYESİ AHMET SARITAŞ - İletelim.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - O yüzden örneğin HAK-İŞ kaç kişiye bu anlamda destek oldu, rehberlik yaptı? Yıllık projeksiyon ne, önümüzdeki yıl için, bu yıl için? Yani bu konularda biz daha böyle rakamlarla, verilerle ölçümlemek istiyoruz.

HAK-İŞ KONFEDERASYONU GENİŞLETİLMİŞ BAŞKANLAR KURULU ÜYESİ AHMET SARITAŞ - Özellikle son iki senedir biraz depremde dolayı psikososyal destek birimiz deprem mağduru vatandaşlarımıza yönelik çalışmalar yaptı artı olarak, o rakamları size iletelim.

JÜLİDE SARİEROĞLU (Ankara) - Komite Başkanımız neden gelmedi acaba?

HAK-İŞ KONFEDERASYONU GENİŞLETİLMİŞ BAŞKANLAR KURULU ÜYESİ AHMET SARITAŞ - Komite Başkanımız, Japonya'da bir iş birliği yapıyoruz Sayın Bakanım, oradaki programa katılmışlardı. Yani program netleştigi zaman Japonya'dalardı kendisi, o yüzden gelemedi.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Korumalı iş yeri tanımı ve hangi hususlara uyulmuyor o konuda biraz ayrıntı verebilir misiniz?

HAK-İŞ KONFEDERASYONU GENİŞLETİLMİŞ BAŞKANLAR KURULU ÜYESİ AHMET SARITAŞ - Korumalı iş yerleri malumunuz olduğu üzere yüzde 40 oranında...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Süre bittiği için size ekstra süre veriyorum.

HAK-İŞ KONFEDERASYONU GENİŞLETİLMİŞ BAŞKANLAR KURULU ÜYESİ AHMET SARITAŞ - Tamam, hızlı bir şekilde ilerleyeyim.

Burada şöyle bir önerimiz var Sayın Başkanım: Asgari ücret kanunuyla beraber asgari geçim indiriminin kalkmasıyla birlikte engellilere yönelik, engelli çalışanlara yönelik vergi avantajı ortadan kalkmış oldu. Evet, belki bununla ilgili pozitif bir vergi avantajı sağlanabilir yeni düzenlemeyle beraber. Engelli bakımıyla yükümlü olan özellikle dezavantajlı kadınlar çocuklarına bakma

yükümlülüklerinden istihdam dışı kalıyorlar. Bunlarla ilgili çözüm önerilerimiz var, raporlarımızda ilettik. Dediğim gibi en önemli noktalardan biri de afet, göç ve savaş sonrası engelli bireylere yönelik önerilerimiz ve bununla ilgili...

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Mesela bu toplu iş sözleşmelerinde engelli haklarını güçlendirmeye yönelik hangi özel hükümler var? Biz bunları merak ediyoruz. Örneğin, vardiya kolaylığı, efendim, bakım izni, rehabilitasyon izni...

HAK-İŞ KONFEDERASYONU GENİŞLETİLMİŞ BAŞKANLAR KURULU ÜYESİ AHMET SARITAŞ - Var efendim.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - ...servis, çok önemli bir konu.

Bunları bize siz özet olarak yani bunları spesifik olarak istiyoruz. Bu bilgilerin arasında değil, özet olarak, bilgi notu olarak, tamam mı?

HAK-İŞ KONFEDERASYONU GENİŞLETİLMİŞ BAŞKANLAR KURULU ÜYESİ AHMET SARITAŞ - Tabii ki, onları da iletelim.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Diğer bir konu, engelliler en çok hangi temel sorunlarla karşılaşılıyor iş yerinde? Bununla ilgili mutlaka siz de bir data vardır.

HAK-İŞ KONFEDERASYONU GENİŞLETİLMİŞ BAŞKANLAR KURULU ÜYESİ AHMET SARITAŞ - Mutlaka.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Çalışma saati mi, ücret mi, ulaşım mı, efendim, ayrımcılık uygulaması mı, tutum mu, erişilebilirlik sorunu mu? Yani bunlarla ilgili bizim ölçmemiz gerekiyor.

HAK-İŞ KONFEDERASYONU GENİŞLETİLMİŞ BAŞKANLAR KURULU ÜYESİ AHMET SARITAŞ - İletelim efendim, biz on beş dakika olarak planlamıştık, özür diliyoruz o yüzden.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Yani planlamadan ziyade bizim spesifik... Siz çok çalışmışsınız dersinize ama biz daha spesifik şeyler istiyoruz, anlatabiliyor muyum? Aynı konu DİSK için de geçerli. Yani bu tür bilgiler bizim için çok kıymetli. Bunları zaten Komisyon üyelerimiz size daha spesifik olarak detaylandıracaktırlar.

HAK-İŞ KONFEDERASYONU GENİŞLETİLMİŞ BAŞKANLAR KURULU ÜYESİ AHMET SARITAŞ - Onu özellikle koyduk Sayın Bakanım, slaytta da var, 4 grupta kategorize ettik. Bunları da geliştirerek Komisyona arz edelim.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Sizi belki yine davet edeceğiz çünkü bunlar çok kıymetli veriler bizim için.

Evet, şimdi, teşekkür ediyorum size.

DİSK temsilcimiz Gökmen Mumcular, buyurun.

2.- DİSK GENEL-İŞ Sendikası Araştırma Dairesi Uzmanı Gökmen Mumcular'ın, engellilerin çalışma hayatındaki durumları, konuya ilişkin mevzuat ve bunun uygulaması, DİSK olarak toplu iş sözleşmelerinde engelliler için yaptıkları ve bu konudaki önerileri hakkında sunumu

DİSK GENEL-İŞ SENDİKASI ARAŞTIRMA DAİRESİ UZMANI GÖKMEN MUMCULAR - Sayın Başkanım, sayın milletvekilleri, sayın basın mensupları; Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu adına sizleri saygıyla selamlıyorum.

Adım Gökmen Mumcular, DİSK GENEL-İŞ Sendikası Araştırma Dairesi Uzmanıyım. Öncelikle, Konfederasyonumuzun politika önerilerini dinlemek üzere davetiniz için teşekkür ederiz.

Yani sunumum da çok uzun değil. Engellilerin çalışma hayatındaki durumunu, konuya ilişkin mevzuatı, bunun uygulamasını ve DİSK olarak biz toplu iş sözleşmelerimizde engelliler için ne yapıyoruz; Konfederasyonumuzun bu konudaki önerilerini paylaşacağım sizlerle.

Öncelikle, engellilik aslında tanım olarak bir hastalık olarak değil engellilerin çalışma hayatına, bizim gündemimiz olan ve toplumsal yaşama katılımına ilişkin yaşadıkları engeller aslında; engelli o yüzden deniyor. Sosyal devlet ilkesi gereği de onların çalışma hayatına dâhil olması aslında sadece bu Komisyonun veya engelli çalışmalarının değil tüm toplumun sorumluluğunda. Bizim gündemimiz olarak da aslında şöyle özetleyebilirim: Biz aslında temel olarak, en başta bizim söyleyeceğimiz DİSK olarak bu konudaki veri eksikliği. Biz bu çalışmadaki verilerimizi tabii ki TÜİK'ten ve İŞKUR'dan aldık. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı...

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Sizin DİSK olarak engelli komiteniz var mı?

DİSK GENEL-İŞ SENDİKASI ARAŞTIRMA DAİRESİ UZMANI GÖKMEN MUMCULAR - Yok.

Kadın Komisyonu aslında engellilere ilişkin çalışmalar yürütüyor. Ayrıca DİSK'in bu konuda bir komisyonu yok.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Düşünmüyor musunuz böyle bir birim?

DİSK GENEL-İŞ SENDİKASI ARAŞTIRMA DAİRESİ UZMANI GÖKMEN MUMCULAR - Yani bu mutlaka düşünülmesi gereken bir şeydir.

Şöyle, bu çalışmayı yaparken biz en temel eksikliği veri bulmada yaşıyoruz. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bu yıl itibarıyla aylık istatistik bültenini paylaşmayı kesti. Biz o bültende aslında birazdan paylaşacağım...

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Şimdi, bu engelli komisyonu konusunu hızlı geçmeye gerek yok yani bu önemli.

DİSK GENEL-İŞ SENDİKASI ARAŞTIRMA DAİRESİ UZMANI GÖKMEN MUMCULAR - Tabii.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - DİSK'in böyle bir komisyonunun olmadığını bilmiyordum ben açıkçası.

JÜLİDE SARİEROĞLU (Ankara) - Bir de sendikalarımız sendikalarda çalışan engelli sayılarını da verirlerse memnun oluruz. Buradan başlaması lazım...

DİSK GENEL-İŞ SENDİKASI ARAŞTIRMA DAİRESİ UZMANI GÖKMEN MUMCULAR - O şöyle mümkün değil Sayın Başkan: Biz buna erişemiyoruz, biz şu an kaç engelli üyemiz var...

JÜLİDE SARİEROĞLU (Ankara) - Yönetici vardır belki.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Sendikanızda çalışanları soruyor.

DİSK GENEL-İŞ SENDİKASI ARAŞTIRMA DAİRESİ UZMANI GÖKMEN MUMCULAR - Tabii, tabii; sendikamızda tabii ki... Bizim Bursa Şube Sekreterimiz bedensel engelli ve sanırım, Mardin'de de engelli bir yöneticimiz var.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - İşte, bunlarla ilgili bize net bilgiler...

DİSK GENEL-İŞ SENDİKASI ARAŞTIRMA DAİRESİ UZMANI GÖKMEN MUMCULAR - Tabii, tabii; bunları iletayım.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Lütfen.

DİSK GENEL-İŞ SENDİKASI ARAŞTIRMA DAİRESİ UZMANI GÖKMEN MUMCULAR - Bursa Şube Sekreterimiz bununla ilgili çalışmaları yürütüyor, hatta Komisyonun onunla da irtibat uzması için de yardımcı olalım.

Biz ilk olarak Aile Bakanlığının bu aylık bültenini kesmesi üzerine bir soru soruyoruz. O bültende aslında biz -birazdan paylaşacağım- engelli fazlası olarak çalıştırılan veya hangi kamu kurumlarında engelli açığı var, biz onu görebiliyorduk, her bakanlığın, her dairenin kontenjanın ne kadarını doldurduğu veya ne kadar eksik kaldı orada görülüyordu 2021'deki bültene kadar ama şu anda bunu görmek mümkün değil, artık yok. İŞKUR'un il il paylaştığı ve en son toplamını verdiği çalışma üzerine biz bir...

JÜLİDE SARİEROĞLU (Ankara) - Ben bir şey söyleyebilir miyim?

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Buyurun.

JÜLİDE SARİEROĞLU (Ankara) - Yani HAK-İŞ temsilcisi de aynı şeyi söyledi, ben de alandan gelen birisi olarak öncelikli olarak üyelerinizin bilgisinin sizde oluyor olması lazım, herkesin bir veri tabanı var.

HAK-İŞ SENDİKALARI KONFEDERASYONU GENİŞLETİLMİŞ BAŞKANLAR KURULU ÜYESİ AHMET SARITAŞ - Bize kadın-erkek ve şey olarak verilmiyor Sayın Bakanım.

DİSK GENEL-İŞ SENDİKASI ARAŞTIRMA DAİRESİ UZMANI GÖKMEN MUMCULAR - Cinsiyeti bile bilemiyoruz.

HAK-İŞ SENDİKALARI KONFEDERASYONU GENİŞLETİLMİŞ BAŞKANLAR KURULU ÜYESİ AHMET SARITAŞ - Ve engel durumuna ilişkin verilmiyor, sadece resmî...

JÜLİDE SARİEROĞLU (Ankara) - Anladım ama hani, iş yerlerinde temsilcilik, şubeleriniz, sendikalar...

HAK-İŞ SENDİKALARI KONFEDERASYONU GENİŞLETİLMİŞ BAŞKANLAR KURULU ÜYESİ AHMET SARITAŞ - Kendimiz ulaşıyoruz.

JÜLİDE SARİEROĞLU (Ankara) - Yani sizin kendi veri tabanınızın olması gerekiyor ki bu veri tabanına göre toplu iş sözleşmelerinde hükümler koyuyorsunuz, bunlarla ilgili çalışma yapıyorsunuz. Yani bunlarla alakalı önce bir kendi üyeniz olan engelli işçi kardeşlerimizin sıkıntıları, sorunları, talepleri; böyle bir çalışma hiç yok mu yani?

HAK-İŞ SENDİKALARI KONFEDERASYONU GENİŞLETİLMİŞ BAŞKANLAR KURULU ÜYESİ AHMET SARITAŞ - Var.

JÜLİDE SARİEROĞLU (Ankara) - Yani diğer veriler ve bilgileri biz Bakanlıklardan zaten alıyoruz. Sendikaları burada dinleme amacımız engelli işçilerimizin aslında yaşamış oldukları sıkıntılarla ilgili, "Erişilebilirlik." dediniz, ondan sonra farklı şeylere ulaşma, istihdamla ilgili konular, iş yerlerindeki durumu, ücretleri, işe giriş süreçleri, aile yapıları, bunlarla alakalı aslında biz bilgi beklentisi içerisindeyiz sizlerden, raporumuza böyle bir katkı bekliyoruz sendikalarımızdan, çalışma hayata bağlamında. Tabii ki diğer konularla ilgili çalışmalarınızı da söylersiniz ama asıl olarak burada...

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Örneğin, iş yerlerinde kota uygulamalarıyla ilgili sıkıntılara dair neler yapıyorsunuz? Bununla ilgili elinizde bir veri var mı?

JÜLİDE SARİEROĞLU (Ankara) - Örgütlü oldukları iş yerlerini bu konuda takip ediyorlar mı mesela?

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Durum nedir yani? Bununla ilgili sizin bakış açınız önemli. Biz şimdi bütüncül bir yaklaşım istiyoruz, o yüzden sizin şimdi bu genelgeçer ifadeler tamam, onlar gerekli belki, onlar olmadan olmuyor olabilir ama biz sizden bu anlamda daha spesifik, işte, kota konusu, Bakanımın bahsettiği spesifik noktalar; bunlar önemli, biz bunlar için bir aradayız.

DİSK GENEL-İŞ SENDİKASI ARAŞTIRMA DAİRESİ UZMANI GÖKMEN MUMCULAR - Tabii, genel çerçevede de bahsedeyim bu kota konusunda...

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Yoksa biz bakanlıklarla, diğer kurumlarla zaten konuşuyoruz bunları.

DİSK GENEL-İŞ SENDİKASI ARAŞTIRMA DAİRESİ UZMANI GÖKMEN MUMCULAR - Tabii, zaten İŞKUR ve SGK bu sunumu da zaten yapmıştı. Sadece bir noktaya değinmek istiyorum: Kamuda bu kotaların aslında dolu olduğunu istatistik olarak makro düzeyde baktığımızda görüyoruz ama bu biraz da aslında bazı kurumların kontenjan fazlası olarak da istihdam ettiğinden kaynaklı yüzde 100'e yakın bir doluluk var fakat tabii ki bunu o bülten artık olmadığı için detaylı bir şekilde veri bulamıyoruz ama 2021'de en son paylaşılan ağırlıklı olarak Millî Eğitim Bakanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığında kontenjan açığı bulunuyordu. Bu 2.899 sayısı aslında çoğunluklu olarak Millî Eğitim Bakanlığında olduğunu tahmin ediyoruz.

JÜLİDE SARİEROĞLU (Ankara) - İş yerlerinde ya da sizin örgütlü olduğunuz iş yerlerinde yani örgütlü, sendikal örgütlülüğün olduğu iş yerlerinde kota durumu nedir, bunu takip ediyor musunuz? Yani bir sürü belediyede örgütlüsünüz mesela, buralarda ne çalışma yapılıyor, bunu takip ediyor musunuz?

DİSK GENEL-İŞ SENDİKASI ARAŞTIRMA DAİRESİ UZMANI GÖKMEN MUMCULAR - Tabii, ağırlıklı olarak biraz...

JÜLİDE SARİEROĞLU (Ankara) - Diyanet İşleri vesaire ona biz bakıyoruz zaten.

DİSK GENEL-İŞ SENDİKASI ARAŞTIRMA DAİRESİ UZMANI GÖKMEN MUMCULAR - Tabii, birazdan örnek olarak da...

JÜLİDE SARİEROĞLU (Ankara) - İşçi boyutu... HAK-İŞ için de bu geçerli.

DİSK GENEL-İŞ SENDİKASI ARAŞTIRMA DAİRESİ UZMANI GÖKMEN MUMCULAR - Tabii, DİSK'in zaten toplu sözleşmelerinde engellilere yönelik ne yaptığını zaten birazdan aktaracağım, toplu sözleşmelerimizdeki maddeleri göstereceğim size.

JÜLİDE SARİEROĞLU (Ankara) - Takip ediyor musunuz?

DİSK GENEL-İŞ SENDİKASI ARAŞTIRMA DAİRESİ UZMANI GÖKMEN MUMCULAR - Tabii, dediğiniz gibi biz belediyelerde örgütlüyüz ve onların denetiminin yapılması gerekiyor zaten. Orada aslında sorumluluk aslında sendikanın değil de işverenin bu kotayı uygulaması gerekmekte aslında.

Buraya gelmeden önce, şöyle bir şey: Tabii, burada biz kotayı konuşacağız ama buna da değinmek gerekiyor, şu an ülkemizdeki istihdam krizi üzerine de biraz konuşmak gerekiyor çünkü biz kota üzerine burada kıymetli toplantılar yapılıyor, çalışmalar yapılıyor. Ciddi bir sıkıntıda olduğunu, işsizliğin çok korkunç boyutta olduğunu zaten biliyoruz; ücretlerin, yoksulluğun çok yüksek olduğunun hepimiz farkındayız. Bu göstergeler, iş gücündeki, istihdamdaki, ekonomideki bu göstergeler bu düzeydeyken biz

burada istediğimiz kadar çalışma yapalım, bir noktada bunlar zemine oturmayacak. Biz DİSK olarak istihdama yönelik politikaların artırılıp çeşitlenmesini, kamulaştırma politikalarının izlenerek kamuda işe alım sayısının artırılmasını ve bu "yeni nesil çalışma biçimi" denilen, aslında güvencesizliği getirecek olan görüşmelerden tamamen uzaklaşılması gerektiğini ve daha sonra bütün bu engelliler başta olmak üzere, bütün dezavantajlı grupların istihdam politikaları için bir ilke olarak bunun uygulanması gerektiğini düşünüyoruz.

Sendikamız olarak DİSK ne yapıyor, ona değineyim Sayın Başkan. Aslında bu...

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Çok özür dilerim, şimdi sunumunuzun arasına giriyorum.

Teşekkür ediyorum her şeyden önce ama Sayın Bakanımızın da dediği gibi bizim burada merakımız, siz sendika... Bir kere sendika ne demek? Çalışanın temel hakları konusunda hem bulunduğu iş yerinde hem temel hakları konusunda hak savunucusu. Şimdi, sizinle konuşurken hem sitenize baktım, zaten engellilerle ilgili erişimde hiçbir şey yok, birincisi bu. Hani, o konuda hakikaten sizin de bir çalışma yapmanızı öneriyoruz hem de şu var: Şimdi, biz burada sendikaları dinlerken genelgeçer politikaları, eleştirel, işte, işsizlik, şuydu, buydu değil bizim merakımız yani en azından benim merakım o değil engelli bir milletvekili olarak, ki Komisyonumuzda bu amaçla hep birlikte ortak iradeyle çalışıyoruz. Siz sendika olarak kendi örgütünüzün içerisinde kaç engelli var, yapılarınızın içinde bu engellilere yönelik bir komisyon var mı, onlar için neler yapıyorsunuz? Bize açıklarsanız, paylaşırsanız, biz en azından önemli bir bilgi olduğunu düşünüyorum.

Teşekkürler.

DİSK GENEL-İŞ SENDİKASI ARAŞTIRMA DAİRESİ UZMANI GÖKMEN MUMCULAR - Teşekkür ederim.

Sayıya ilişkin net bir şey söyleyemiyorum çünkü Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'ndan nedenli biz aslında engelli olup olmadığı bilgisine erişemiyoruz ve fakat toplu sözleşmelerimizden, ben şimdi GENEL-İŞ sendikasının belediyelerde uyguladığı toplu sözleşmeden örnek vererek işçilerin aslında ihtiyaç duyduğu toplu sözleşme masamıza gelen maddeler şu şekilde: Biz belediyelerde ve iştiraki şirketlerde 4...

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Coşkun Bey, onun KVKK'yle bir alakası var mı?

HÂKİM COŞKUN GÖZAĞAÇ - Yani sayı olarak paylaşımda bir sakıncası yok.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Öyle bir şey yok, Coşkun Bey hukukçu.

DİSK GENEL-İŞ SENDİKASI ARAŞTIRMA DAİRESİ UZMANI GÖKMEN MUMCULAR - İş yerleri olarak...

HAK-İŞ SENDİKALARI KONFEDERASYONU GENİŞLETİLMİŞ BAŞKANLAR KURULU ÜYESİ AHMET SARITAŞ - Bu bizim en önemli talebimiz Sayın Bakanım. Bize hiçbir şekilde veri paylaşımı... Yani cinsiyet, engel durumu gibi veriler Çalışma Bakanlığı tarafından Kişisel Verileri Koruma Kanunu kapsamında...

JÜLİDE SARİEROĞLU (Ankara) - Ya Bakanlık olabilir ama sendikanın kendi verisinin olması lazım çünkü...

HAK-İŞ SENDİKALARI KONFEDERASYONU GENİŞLETİLMİŞ BAŞKANLAR KURULU ÜYESİ AHMET SARITAŞ - Biz kendimiz topluyoruz Sayın Bakanım.

JÜLİDE SARİEROĞLU (Ankara) - Burada herkes bu işin içinde.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Yani sizin kendi bünyenizde kaç engelli var?

HAK-İŞ SENDİKALARI KONFEDERASYONU GENİŞLETİLMİŞ BAŞKANLAR KURULU ÜYESİ AHMET SARITAŞ - Sayın Bakanım, engel durumu malumunuz bazen...

ALİ KARAOBA (Uşak) - Sayın Başkan...

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Buyurun Ali Bey.

ALİ KARAOBA (Uşak) - Yani şimdi burada sorun şu: Bütün bilgileri sizin ulaşamayacağınızı biz de düşünüyoruz yani çalışan bir iş yerinde sizin 10 üyeniz vardır, belki 80 üyeniz olmayabilir. Burada sorun şu: Sizin kendi üyeleriniz arasında bir istatistiksel bilgiye sahip olmamanız çok acı.

HAK-İŞ SENDİKALARI KONFEDERASYONU GENİŞLETİLMİŞ BAŞKANLAR KURULU ÜYESİ AHMET SARITAŞ - HAK-İŞ paylaştı efendim az önce, biz paylaştık.

ALİ KARAOBA (Uşak) - Yani çok şey değil, yüzde 2'nin...

HAK-İŞ SENDİKALARI KONFEDERASYONU GENİŞLETİLMİŞ BAŞKANLAR KURULU ÜYESİ AHMET SARITAŞ - Sunumda da var.

ALİ KARAOBA (Uşak) - Bir müsaade ederseniz.

Gelir geçer notlarla değil yani bunların çoğuna bizler ulaşıyoruz. Buradan da Komisyon olarak bizim çıkaracağımız konu şu: Bunun adını kişisel veri koyun ya da bakanlığın daha önce açıklayıp da şimdi açıklamadığı veri olarak koyun, fark eden bir şey yok. Bu Komisyon şunu yapmalı: Özel iş yerlerinde de yüzde 3 kotasını yakalamayan yerlere gerekirse ceza kesilmesi, bununla ilgili bir yaptırımın yapılması ya da bir planlamanın yapılması zorunlu hâle geliyor.

Şöyle tamamlayayım: Yani siz Millî Eğitimde ya da diğer kurumlarda... Yani ben geçen de söyledim, 17 tane bakanlığa soru soruyorum, bakanlıklar bile kendi bünyesinde gerçekten çalışan engelli sayısı ile ilgili net bilgi veremiyor bize; bizim bunu sendikalardan beklememiz biraz hayal olabilir ama şuna da itirazım yok: Yani siz sonuçta, birisini üye yaparken birtakım bilgiler alıyorsunuz, "Engellilik durumu var mı, yok mu?" diye bir tane kutucuk koysanız, en azından...

JÜLİDE SARİEROĞLU (Ankara) - Onu da biz yaptık, e-devlet...

ALİ KARAOBA (Uşak) - Yani şimdi o da olabilir ama bunlar... Sizin kendi üyeleriniz arasındaki dağılımı bile bize net vermemeniz kötü yani burada yazdıklarınız güzel, ciddi bir emek var, işsizlik oranları çok önemli, TÜİK'ten ama bunlara bizler gerçekten çok daha rahat ulaşıyoruz. Sizler, nasıl sendika olarak bunların bazılarını ulaşamıyorsanız, bizler de sendikanın içindeki bilgilere ulaşmak için istedik. Mesela, sizin bu sunumlarda benim en çok önemsedğim, işte DİSK'in engelliler için yaptığı talepler. "Burada eksik gördükleriniz var mı? Neyi yapalım? Bunun neresini genel hâle getirelim?" noktalarını bize sunmanız lazım diye düşünüyorum.

DİSK GENEL-İŞ SENDİKASI ARAŞTIRMA DAİRESİ UZMANI GÖKMEN MUMCULAR - Teşekkürler.

Toplu sözleşmemizden bir örnek vererek devam ediyorum. Biz 480 belediye ve iştirak şirketler toplamında GENEL-İŞ Sendikası örgütlü olduğu iş yerlerindeki sözleşmelerin yüzde 90'ında bu maddeleri ekledi. Temel olarak iş...

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Size iki dakika ek süre veriyorum.

DİSK GENEL-İŞ SENDİKASI ARAŞTIRMA DAİRESİ UZMANI GÖKMEN MUMCULAR - Teşekkür ederim.

Engelli işçilerin işyerindeki koşullarının iyileştirilmesine yönelik tüm sorumluluğun aslında işverende olduğu ilk maddede veriliyor.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Şimdi, bakın, burada vekillerimizin bahsettiği her şey tutanaklara giriyor ve bu konularla ilgili sizden en kısa zamanda çok net bilgiler bekliyoruz...

DİSK GENEL-İŞ SENDİKASI ARAŞTIRMA DAİRESİ UZMANI GÖKMEN MUMCULAR - Tabii, not aldık Başkanım.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - ...çünkü Komisyonumuzun amacı bu konulara aydınlığa çıkarmak, bu konulardaki tıkanıklıkları tespit etmek ve ilgili kurumlar bu işlere ne kadar eğiliyorlar, konularda misyonlarını ne kadar ifa ediyorlar, bunu tespit etmek ve bununla ilgili çıkış yolları aramak, anlatabiliyor muyum? Yoksa biz burada bir araya gelip çay kahve içme yapmıyoruz. O yüzden, sizler bunları not alıyorsunuz mutlaka, almıyorsanız da bizim tutanaklarımızda tüm sorular mevcut.

Buyurun.

DİSK GENEL-İŞ SENDİKASI ARAŞTIRMA DAİRESİ UZMANI GÖKMEN MUMCULAR - Genelgeçer işsizliğe ve yoksulluğa yönelik ifadeleri şu yüzden söyledim: Protez, koltuk değneği, akülü tekerlekli sandalye ve benzeri engellilerin ihtiyaç duyduğu araçları şu an temin etmek maddi açıdan hem işçinin kendisi veya işte, engelli...

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Mesela, Sendika olarak bu tür destekleriniz var mı?

DİSK GENEL-İŞ SENDİKASI ARAŞTIRMA DAİRESİ UZMANI GÖKMEN MUMCULAR - Evet, var.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Kaç kişiye verdiniz?

DİSK GENEL-İŞ SENDİKASI ARAŞTIRMA DAİRESİ UZMANI GÖKMEN MUMCULAR - Toplu sözleşmelere ekliyoruz Sayın Başkan çünkü işverenin sorumluluğunda, engelli işçinin haklarını...

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Denetliyor musunuz peki bunu?

DİSK GENEL-İŞ SENDİKASI ARAŞTIRMA DAİRESİ UZMANI GÖKMEN MUMCULAR - Tabii. Bu maddeler bizim örgütlü olduğumuz GENEL-İŞ Sendikasının yüzde 90'ında, hatta şu anda bu maddelerin daha iyi olduğu Çankaya Belediyesinden bir örnek görüyorsunuz yanlış hatırlamıyorsam. Maddi desteğin sağlanması konusunda bazı iş yerlerinden net rakam da vererek... HAK-İŞ'ten az önceki arkadaşım paylaştı, bizde her yerde aynı değil. Maddi desteğin yanında işçilerden en az yüzde 40 ve üzeri engelli çocuğu olanları engellilik raporuna dayalı ve çalışan ebeveynlerden sadece birisi tarafından kullanılmak üzere toptan veya bölümler hâlinde on gün izinle veriliyor. Bunun dışında, 3 Aralık Dünya Engelliler, Günü ve Engelliler Haftası'nın ilk gününde, 10 Mayıs günü ücretli izne çıkarılıyor işçiler ve bizim uygulanmasını en çok talep ettiğimiz, olumsuz hava koşulları olduğu günlerde giriş ve çıkış saatlerinde engelli işçilere ayrıcalık tanınmasını, yardımcı olunmasını biz talep ediyoruz, bizim iş sözleşmelerimizde de bu var. Komisyon dikkate alacaksa bizim taleplerimiz bu şekilde.

Bunun dışında konfederasyonumuzun taleplerini hızlıca okumak istiyorum, bir kısmına zaten değindim. Bizim bu istatistiğe erişmemiz için Aile Bakanlığı o istatistik bültenini tekrar yayınlamasını istiyoruz.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Sizin süreniz doldu.

Buna soru-cevaplarda devam edeceğiz çünkü size ekstra söz verdik.

DİSK GENEL-İŞ SENDİKASI ARAŞTIRMA DAİRESİ UZMANI GÖKMEN MUMCULAR - Tamam.

Sağ olun Başkanım.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - TİSK'e geçelim şimdi.

Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, Gürhan Höke, buyurun.

3.- TİSK Eğitim ve Gelişim Direktörü Gürhan Höke'nin, Konfederasyonun bu alandaki çalışmaları ve engelli istihdamına ilişkin politika önerileri hakkında sunumu

TİSK EĞİTİM VE GELİŞİM DİREKTÖRÜ GÜRHAN HÖKE - Sayın Başkanım, saygıdeğer Komisyon üyeleri; sizleri şahsım ve konfederasyonumuz Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu adına saygıyla selamlıyorum.

Ben, Eğitim ve Gelişim Direktörü Gürhan Höke.

Şimdi, müsaadenizle, çok hızlı bir şekilde bu alandaki çalışmalarımızı ardından da konfederasyonumuzun yine engelli istihdamına ilişkin politika önerilerini arz edeceğim. TİSK olarak engelli bireylerin toplumsal yaşama ve iş gücüne katılımının desteklenmesine yönelik olarak birçok proje yürütüyoruz. Bunlardan birkaçına değinmem gerekirse, örneğin "Engelsiz Gelişim Akademisi" isimli projemizde erişilebilir altyapıda oluşturduğumuz dijital eğitim platformumuz üzerinden engelli bireylerin sosyal ve profesyonel gelişimlerini destekliyoruz.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Örneğin, sizde var mı engellilerle ilgili bir komite?

TİSK EĞİTİM VE GELİŞİM DİREKTÖRÜ GÜRHAN HÖKE - TİSK bünyesinde yok Sayın Başkanım.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Hangi bünyede var?

TİSK EĞİTİM VE GELİŞİM DİREKTÖRÜ GÜRHAN HÖKE - Örneğin, biz engelli para cezalarını kullandırmaya yetkili komisyon üyesiyiz TİSK olarak. Orada tüm ekosistemimizin faydalanmasına yönelik çalışmalar yürütüyoruz.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Bu akademi ne çerçevede kuruldu?

TİSK EĞİTİM VE GELİŞİM DİREKTÖRÜ GÜRHAN HÖKE - Akademi dijital bir eğitim platformu Sayın Başkanım.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Engellilere özel mi?

TİSK EĞİTİM VE GELİŞİM DİREKTÖRÜ GÜRHAN HÖKE - Doğrudur. Tüm engelli vatandaşların ücretsiz olarak erişebileceği bir platform.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Var mı, on-line adresi bir alabilir miyiz?

TİSK EĞİTİM VE GELİŞİM DİREKTÖRÜ GÜRHAN HÖKE - Tabii ki onu nasıl...

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Söyleyin, hemen girelim buradan.

TİSK EĞİTİM VE GELİŞİM DİREKTÖRÜ GÜRHAN HÖKE - Kayıt olarak giriliyor Sayın Başkanım yalnız.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Bir demosu yok mu?

TİSK EĞİTİM VE GELİŞİM DİREKTÖRÜ GÜRHAN HÖKE - Biz demo hesap oluşturup uygun görürseniz ilgili kişiye paylaşılabılırız.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Onu bizimle paylaşın, onu Komisyon üyelerimize açalım, bir inceleyelim.

TİSK EĞİTİM VE GELİŞİM DİREKTÖRÜ GÜRHAN HÖKE - Tabii ki.

Öte yandan, AB hibesiyle yürüttüğümüz "Mesleki Eğitim Alanında Kapsayıcı Uygulamalar" projesinde de iş gücü piyasasında yer alan özellikle de kurumsal şirketlerin engelli istihdamı ve gelişimi konusundaki iyi uygulamalarının yaygınlaştırılmasına yönelik önemli çalışmalar yapıyoruz. Ayrıca, İŞKUR'la imzaladığımız nitelikli iş gücü yetiştirilmesine yönelik iş birliği protokolü kapsamında Engelli Bireylerin Mesleki Gelişimi ve İstihdamı Projesi'ni yürütmekteyiz. Bu kapsamda da binlerce çalışan ve çalışan adayı engellinin mesleki eğitimini desteklemeyi ve proje sonuna kadar da yasal yükümlülüklerin üzerinde TİSK ekosistemi bünyesinde 300 engellinin de istihdam edilmesini hedefliyoruz, bu doğrultuda da çalışmalar yürütüyoruz Sayın Başkanım.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Ne zamana kadar 300 engelli istihdam edeceksiniz?

TİSK EĞİTİM VE GELİŞİM DİREKTÖRÜ GÜRHAN HÖKE - Toplam beş yıllık proje Sayın Başkanım.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Ne zaman başladı?

TİSK EĞİTİM VE GELİŞİM DİREKTÖRÜ GÜRHAN HÖKE - Geçtiğimiz yıl ilk lansmanını yaptık, Sayın Çalışma Bakanımız ve Yönetim Kurulu Başkanımızın imzaladığı bir protokol kapsamında yaptık ve burada 140 milyonluk bir hibeyi... Bildiğiniz üzere, İŞKUR'un yürüttüğü engelli destek teknolojileri hibesi üzerinden bunun finansmanı yapılıyor ve tüm iş yerlerinde erişilebilirlikle ilgili... Bu tabii ki hem fiziki bir erişilebilirlik çalışması olabilir, aynı zamanda, yine engelli bireylerin öğrenme gereksinimine uygun mesleki gelişim projeleri de olabilir; bunları finanse ediyor.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Mesela, sizin bünyenizdeki iş yerleriyle ilgili engelli dostu iş yeri tarzı bir uygulama var mı?

TİSK EĞİTİM VE GELİŞİM DİREKTÖRÜ GÜRHAN HÖKE - Bizim TİSK olarak yürüttüğümüz böyle bir uygulama yok ama bu komisyon marifetiyle aslında bu tariflediğiniz çalışmayı destekleyen projeler var, birçok üyemiz bu hibeden istifade ediyor.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - İşte, onları bizimle paylaşın.

TİSK EĞİTİM VE GELİŞİM DİREKTÖRÜ GÜRHAN HÖKE - Tabii ki Sayın Başkanım.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Onları biz örnek göstermek istiyoruz, artırmak istiyoruz. Yani bizim bu sunumdan beklentilerimiz bunlar. Tamam, anlatın diğer genel konuları ama biz böyle spesifik bilgiler istiyoruz sizden.

TİSK EĞİTİM VE GELİŞİM DİREKTÖRÜ GÜRHAN HÖKE - Tabii ki Sayın Bakanım. Yani bunlardan ne kadar bir hibeyle, nasıl bir altyapı yapıldı ve ne kadar istihdam sağlandı; bunları arz edelim Komisyona.

Müsaadenizle devam ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Buyurun.

TİSK EĞİTİM VE GELİŞİM DİREKTÖRÜ GÜRHAN HÖKE - Konfederasyonumuz komisyon üyesi olarak yer aldığı engelli para cezalarını kullanmaya yetkili komisyon ve benzeri birçok oluşum içerisinde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığımızla uyum içerisinde çalışmalar yürütmekte. Engelli bireylere yönelik bu alanda hâlihazırda...

JÜLİDE SARİEROĞLU (Ankara) - Mesela, bu komisyonda HAK-İŞ ve DİSK yok.

TİSK EĞİTİM VE GELİŞİM DİREKTÖRÜ GÜRHAN HÖKE - Doğrudur Sayın Bakanım, TÜRK-İŞ var.

JÜLİDE SARİEROĞLU (Ankara) - Sizlerin onu kayda düşmesini beklerdik mesela. Yani üçlü yapıdaki komisyonlarda...

HAK-İŞ KONFEDERASYONU GENİŞLETİLMİŞ BAŞKANLAR KURULU ÜYESİ AHMET SARITAŞ - Notlarımızda vardı Sayın Bakanım, iletelim onu da.

JÜLİDE SARİEROĞLU (Ankara) - Temsil mekanizmalarındaki durumu falan...

TİSK EĞİTİM VE GELİŞİM DİREKTÖRÜ GÜRHAN HÖKE - Engelli bireylere yönelik bu alanda hâlihazırda yürütülmekte olan birçok aktif iş gücü teşvik uygulamalarının olduğunu biliyoruz ve başta ekosistemimiz olmak üzere tüm kamuoyunun bu konuda bilgilenebilmesiyle ilgili de birçok çalışma yürütüyoruz. Sayın Başkanım, burada, tabii, birçok işverenimiz aktif iş gücü teşvikleriyle ilgili bilgi sahibi olmayabiliyorlar, biz de bunu en başta kendi ekosistemimiz ve aslında tüm endüstriye bunun duyurulmasıyla ilgili çalışmalar yürütüyoruz.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Şimdi bakın, engellilikte temel konulardan biri, malumunuz, erişilebilirlik, erişilebilirliği sağlamak; hepimizin çalışmasının arkasındaki belki en ana gaye o. Örneğin, sizin işveren olarak size bu anlamda bağlı iş yerleriyle ilgili erişilebilirliğin fotoğrafını görmek istiyoruz, oran nedir? Fiziki anlamda olsun, diğer manada olsun, bu bizim için çok önemli fotoğrafı görme açısından, bundan sonra çalışma açısından. Yani sizin bu konuda duyarlı bir yaklaşımla daha çok çalışmanızı bekliyoruz, hepiniz için geçerli bu.

ALİ KARAOBA (Uşak) - Başkanım, TİSK...

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Herkesten değil de konu şöyle. Üstadım, bu sadece birkaç kişinin değil, diyoruz ki: "Memleket meselesi, 86 milyonun konusu; işçisiyle, işvereniyle, efendim herkesin konusu."

ALİ KARAOBA (Uşak) - Yani şimdi, işverene siz zorunluluk getirmediğiniz sürece...

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Konuşacağız onları yani bu bir hassasiyet konusu aynı zamanda.

ALİ KARAOBA (Uşak) - ...maliyetini niye artırırsın?

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Vicdan konusu bu, anlatabiliyor muyum? O yüzden ben bunu soruyorum.

ALİ KARAOBA (Uşak) - Ben, özür dileyerek söylüyorum, yani bir broşür bile getirmeyi düşünmemişlerse ben üzülüyorum. Yani bu Komisyon... Diğer arkadaşlar emek vermiş, siz de vermişsiniz; bize bir sunum falan getirmelerini istedik. Yani ben belge beklemiyorum TİSK'ten. Açık söyleyeyim, samimi fikrimi söyleyeyim; burada "140 milyon hibe yaptık." tarzı cümlelerle başlıyorsak zaten bu işin yaklaşımının sadece parasal, "Parayı verdim, benim bitti işim." noktasına getirildiğine inanıyorum yani. O açıdan, burada işverenlerle ilgili kaç üyeleri var? Bunların iş yerleriyle ilgili "Bizim yasal mevzuat haricinde biz şunları yaptık, size de bunu öneriyoruz." dedikleri bir tane önerge var mıdır, çıkma ihtimali olabilir mi sizce? Biraz zor yani, kendi fikrimi söylüyorum, biraz haksızlık gibi düşünmeyin de.

JÜLİDE SARİEROĞLU (Ankara) - Ben bu konuda bir şey söyleyebilir miyim?

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Buyurun.

JÜLİDE SARİEROĞLU (Ankara) - Bence çok da haksızlık yapmayalım. Aslında hepsinin çalışması var ama burada ben çalışma yöntemi ve veri noktasında neleri getirecekleri konusunda bir sıkıntı yaşadıklarını düşünüyorum. Hani DİSK'in de iyi toplu sözleşme örnekleri var, HAK-İŞ'in komitesi var. TİSK zaten kurumsal iş yerlerini temsil ediyor; bütün kurallara uyan, kota vesaire konularında hassas olan iş yerlerini temsil ediyor aslında; kayıtlı, sendikalı, örgütlü. O anlamda bence sanki hazırlık aşamasında bir yol kazası yaşamışlar diye düşünüyoruz, öyle düşünmek istiyoruz,

YÜKSEL TAŞKIN (İzmir) - Belki biz ne istediğimizi iyi anlatamadık.

JÜLİDE SARİEROĞLU (Ankara) - Anlattık ama bence onlar yine sorun ve başka türlü şeylere... Biz aslında sizi dinlemek istiyorduk, sizin yaptıklarınızı; siz daha çok politika boyutuyla alakalı bir hazırlıkla gelmişsiniz diye anlıyorum.

TİSK EĞİTİM VE GELİŞİM DİREKTÖRÜ GÜRHAN HÖKE - Sayın Bakan, teşekkür ederim.

10 Kasım'da biz bu bilgiyi aldık; zaman verilir, tekrar bizi de dinlemek isterseniz daha detaylı da çalışıp arz etmek isteriz tabii ki.

JÜLİDE SARİEROĞLU (Ankara) - Hızımıza yetişemiyorlar aslında bence.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Aslında geçen hafta haber verildi, geçen hafta haber verildi.

TİSK EĞİTİM VE GELİŞİM DİREKTÖRÜ GÜRHAN HÖKE - Bize pazartesi günü geldi Sayın Başkanım, pazartesi günü geldi bilgi.

ALİ KARAOBA (Uşak) - Geçen gelen arkadaşlar da söyledi. Şimdi "Pazartesi." diyorsunuz ama "Bildirim geçen hafta." diyorlar... Size iletim mi geç oluyor? Gerçekten...

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Şimdi bakın, burası Türkiye Büyük Millet Meclisi, milletin temsilcisi en üst düzey makam, öyle mi? Yani ne kadar süre olursa olsun, bir saat de olsun, tüm imkânların seferber edilip buraya bilgi sunulması lazım. Yani iletişim kazası olabilir, başka şeyler olur, onu bilemem ama burada aslolan buraya yönelik olarak her şey seferber edilir. Madem var Jülide Hanım'ın söylediği şekliyle bir altyapı, bunun sunulmaması mümkün değil, öyle mi? 10 Kasım, 11 Kasım, 12 Kasım konusu değil bu. Yani bakın biz sizin... Akademiden bahsettiniz, önemli bir çalışma bence ama onun erişimi dahi yok şu an elimizde, anlatabiliyor muyum yani onunla ilgili... Uşak Milletvekilimizin bahsettiği sunum yok yani bu print almak zor bir şey mi, anlatabiliyor muyum yani. Her milletvekilimizin önünde bir sunum olsa, onun üzerinden gidilse çok... Diğer sendikalarımız getirmişler, anlatabiliyor muyum? Yani bunlar iletişim, bunu zamanla artık, dijital dönemdeyiz değil mi; bunların hiç sorun olmaması lazım.

Buyurun.

TİSK EĞİTİM VE GELİŞİM DİREKTÖRÜ GÜRHAN HÖKE - Müsaadenizle politika önerilerimize geçiyorum. Engelli istihdamında iş kolları ve yetkin iş gücü verileri dikkate alınarak istihdam yükümlülüğünün yeniden düzenlenmesi gerektiğini düşünmekteyiz. Özellikle çok tehlikeli iş yerlerinde, engelli işçiyi istihdam edecek alanların ve nitelikli engelli çalışanın çok kısıtlı olması sebebiyle zorluklar yaşanmaktadır. Bu kapsamda da çok tehlikeli ve tehlikeli iş yerlerinde bu zorunluluğun kapsam ve hesaplama yöntemi yeniden düzenlenmelidir. Bütün iş kolları için genel ve tek bir oran uygulanmamalı, yapılan işin nitelikleri ile çalışma ortamının risk ve kısıtları göz önünde bulundurulmalıdır. Özellikle büyük işletmeler açısından kota uygulaması nedeniyle çalıştırılması gereken engelli işçi sayısı yüzlerle ifade edilmektedir. Bu bağlamda çalışan sayısı arttıkça oransal yükümlülüğün düşürülmesi gerekmektedir. Yine bu doğrultuda engelli kontenjanı hesabı yapılırken 4857 sayılı Kanun'un 30'a 4'üncü maddesinde belirtilen "Yer altı ve su altı işlerinde engelli işçi çalıştırılmaz ve yukarıdaki hükümler uyarınca iş yerlerindeki işçi sayısının tespitinde de yer altı ve su altı işlerinde çalışanlar hesaba katılmaz." ifadesinin çok tehlikeli sınıfta yer alan iş yerlerinin üretim alanlarını da kapsayacak şekilde genişletilmesi gerekmektedir.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Size bir dakika ekstra süre veriyorum.

TİSK EĞİTİM VE GELİŞİM DİREKTÖRÜ GÜRHAN HÖKE - Teşekkür ederim Başkanım.

Bildiğiniz üzere, bir kişinin engelli kadrosunda istihdam edilmesi için en az yüzde 40 oranında bir ya da birden fazla türde engele sahip olması gerekiyor. Bu kişilerin engel oranları arttıkça istihdam edilme şansları da maalesef azalıyor. Bu durumdaki kişilerin engelli yükümlülüğünü karşılama katsayılarını arttırarak istihdamlarının özendirilmesi gerekmektedir.

Yine, zihinsel ve ruhsal engelliler gibi istihdamda zorluk çekilen, ekstra zorluk çekilen engel türleri içerisinde istihdam eden iş yerleri için de benzer yaklaşım benimsenerek iş gücü piyasasında engel türleri açısından çeşitliliğin ve kapsayıcılığın desteklenmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Teşekkür ediyorum.

Süreniz sizin de doldu.

TİSK EĞİTİM VE GELİŞİM DİREKTÖRÜ GÜRHAN HÖKE - Ben teşekkür ederim.

Arz ederim.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Şimdi, bakın, bu sunumlar, dediğim gibi, Meclis için yeterli değil. Bu anlamda sizden spesifik bilgiler isteyeceğiz. Bunları belki daha net yazacağız, daha net konuşacağız ama bunlara ihtiyacımız var. Daha güçlü bir iletişime ihtiyacımız var, efendim, biz, bu noktada sendikalarımızı önemsiyoruz, önemli bir paydaş olarak görüyoruz ama sizin de bu işi önemsenmeniz lazım.

IV.- MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONLARI

A) Görüşmeler

1.- HAK-İŞ Konfederasyonu, DİSK GENEL-İŞ Sendikası ve TİSK temsilcilerinin yaptıkları sunumlara ilişkin görüşme

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Şimdi ben Komisyon üyelerimize açıyorum mikrofonları. Onlarla birlikte bu soru-cevapla yola devam edeceğiz.

Buyurun Ömer Faruk Bey.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Öncesinde de belirttiğim gibi, iki önemli problemi burada dile getirmek isterim, uzman arkadaşlarımız da not alırsa... Şimdi, Mecliste de danışmanlarımızdan birisinin kardeşi 38 yaşında ağır engelli, kendisi bakıyor ve yüzde 99,6 engelli birisi. Şimdi -tıbben de biz hekimler biliriz- böyle kişilerde bakım, hijyen sorunu vardır, ağız içi sorunlar vardır ve bundan dolayı diş problemleri öne çıkar. Dişle ilgili problemler öne çıktığında çok büyük zorluklar yaşıyorlarmış çünkü anestezi, genel anestezi altında diş çekiminin yapılması lazım fakat diş hekimliği fakültelerinin bir kısmında kaldırılmış sanırım, ona erişemiyorlar, genel anestezi altında çekim meselesi... Özele gitmek...

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Sağlık Bakanlığı uzmanı toplantıda var mı?

SAĞLIK BAKANLIĞI KRONİK HASTALIKLAR VE YAŞLI SAĞLIĞI DAİRESİ BAŞKANI KANUNİ KEKLİK - Buradayım, not alıyorum.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Siz buradasınız, evet.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Lütfen not alın.

Şimdi, kamu hastanelerinden sıra almaya çalışmışlar, aylarca sonrasına verilmiş. Tabii, kişinin diş ağrısından canı çıkıyor, korkunç bir ağrı, özelde bayağı bir para verdirerek yaptırmak zorunda kalmışlar. Bu konuda önergeler de var ama Sağlık Bakanlığının cevabına baktım ben, eski bir vekilimiz önerge vermiş. Sağlık Bakanlığının cevabı da yetersiz işte "Çalışıyoruz, bakıyoruz." falan gibi bir cevap verilmiş. Burada bir sıkıntı var yani Komisyonumuzun çözebileceği bir konu, bunu mutlaka bence not almalıyız. Böyle ağır engelli hastalar genel anestezi altındaki işlemlerde çok dezavantajlı durumda kalıyorlar. Bunu not alırsak iyi olur.

İkincisi...

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Şimdi, biz bu diş konusunu odak grup çalışmasında detaylıca konuştuk. Arkadaşlar onunla ilgili çalışmaları da hemen hemen tamamladılar. Bu raporumuza mutlaka bunu dercedeceğiz. Bununla birlikte de Sağlık Bakanlığıyla bu konu nasıl çözülür, onun da ayrıca görüşmelerini yapıyoruz.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Evet, iyi olur çünkü burada büyük bir sıkıntı var gerçekten.

İkincisi de "Devrim Hazar" isimli bir kişinin bize bir başvurusu var, ortopedik engelli birey. Erzurum'da ehliyet almak için 2 kez başvurmuş...

BURHANETTİN KOCAMAZ (Mersin) - Buraya gelmişti.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Başvurmuş muydu, size de mi başvurdu?

Ben yine de gündem edeyim. Aslında diyor ki: "Ben ehliyet alabilecek kapasitedeyim fakat değişen yönetmelik nedeniyle çok mağdur olduk." Yirmi altı yıllık ehliyeti iptal olanlar var. Doktorun "Kullanamaz." demesiyle ehliyetler iptal ediliyor. Engelli sürücü yönetmeliğinin değişmesi gerekiyor, önemli bir konu bu. Trafik güvenliği maddesi nedeniyle reddediliyor taleplerimiz. Yani anladığımız kadarıyla aslında araba kullanabilecek seviyede olanlar kullanamaz olarak raporlanıyor gibi bir sıkıntı var. Bu yönetmeliğin sanırım tekrar bir gözden geçirilmesi gerekecek.

Üçüncü olarak da tamam, sendikalarımız sunumlarını yaptılar. Ben HAK-İŞ'ten gelen arkadaşımıza bir soru sormuştum, cevabını alamadım. Yani sahada gördükleri sıkıntıları daha net özelleştirerek anlatabilirlerse seviniriz. Siz birtakım sıkıntılar olduğunu söylüyorsunuz; sendikalarsınız zaten, emekle ilgili gayretleriniz var. Bunları biraz daha özelleştirin, yani neler yaşanıyor, gerçekten dezavantaj boyutu ne oranda? Hani "Yüzde 5, yüzde 10 oranında Vekilim." dersiniz veya hut da "Çok ağır bir derecede, yüzde 90 bu." dersiniz. Yani bu konuda sendikalarımız neler diyor, biraz dinlemek isteriz.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Asuman Hanım, Ankara Milletvekilimiz Asuman Erdoğan, buyurun.

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) - Sağ olun Başkanım.

Hızlıca şeyi söylemek istiyorum. Şimdi, bu Engelli Komisyonumuz kurulduktan sonra eminim diğer vekillerimize de çok sayıda mesaj, mail geliyor. Onlar içinde çalışan engellilerin şöyle bir sıkıntısı var: Çalıştıkları iş yerinde -işte kamu olsun, özel olsun- yaşadıkları sorunlar var. Yani yapabildiklerimizle çözümler üretmeye çalışıyoruz ama ben şunu merak ediyorum: Siz sendikalar olarak çalışanların... Size üye olan engelli çalışanlar gelip size "Ben iş yerinde şunu şunu yaşıyorum; ne yapmalıyım, nasıl ilerlemeliyim? Hukuki anlamda ne yapmalıyım? İşte başka..." gibi bir danışma durumları var mı? Bununla ilgili başvurabilecekleri mecra var mı; bir danışman hatta psikolojik anlamda bile olabilir. Yani sendikanın anlamını sorguladığımızda hani çalışanın yanında olan bir kurum değildir benim gözümde sendika. Yani bir nevi bir danışma hizmeti veren, onun işte, yanında olan, çalışanın yanında olan, onu kötü hissettirmemesini, çalışma koşullarını; bunu sağlayacak bir mekanizma geliyor aklıma. Ama sanki anlattıklarımızda böyle bir şey yok gibi. Yani ben şimdi bana mesaj atanlara şunu söylesem: Sendikanla görüştün mü? Sendikan sana ne dedi? Acaba ne cevap alabilirim; bunu merak ettim Başkanım.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Sendikalarımıza söz verelim, cevap versinler.

Buyurun.

HAK-İŞ KONFEDERASYONU GENİŞLETİLMİŞ BAŞKANLAR KURULU ÜYESİ AHMET SARITAŞ - Sayın Milletvekilim, sunumda da bahsetmiş olduğum gibi, HAK-İŞ Konfederasyonu 20 Türkiye'de sendika ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde 1 sendikaya üye sendikamız var. HİZMET-İŞ Sendikamızda bununla ilgili sadece engelliler için değil, psikososyal destek birimini kurduk. Bununla ilgili direkt 444'lü bir iletişim hattı var. Anında yirmi dört saat nöbetçi psikologlarımızın, sosyal hizmet danışmanlarımızın olduğu bir ekip kurduk. Yine, diğer bir sendikamız ÖZ SAĞLIK-İŞ Sendikamız bünyesinde Mobbing ile Mücadele

Derneğiyle ilgili çalışmalarımız var hem engelli çalışanlarımız için hem de diğer şiddet ve tacize uğrayan, iş yerinde sıkıntı yaşayan, her konuda yirmi dört saat ulaşabilecekleri, direkt genel merkezler bünyesinde -iş yeri temsilcilikleri zaten bu konuyla ilgileniyor ama- bu hatlar var. Sayın Başkanım, izniniz olursa biz bu raporları da gelen sayıları da iletişim bilgilerini de Komisyona arz edelim.

Bir de şeyi söylemekte fayda var: Biz, malumunuz olduğu üzere, üye sendikalar üzerinden işlemlerimizi yapıyoruz ve verileri onlardan alıyoruz, Konfederasyon olarak bir verimiz yok. Ama biz özellikle uzun zamandır, geçmiş yıllardan beri kadın odaklı çalışmalar da yapmaktayız ve Kadın Komitemiz üzerinden de bir veri tabanı oluşturduk. Burada engelli bireyleri de son üç yıldır, engelli çalışanlarımızın rakamlarını da sahadan toplamaya çalışıyoruz ve bu kapsamda 7 binin üzerinde engelli çalışanımıza ulaştık, bunlarla ilgili de politikalar üretiyoruz. Kendi veri tabanımızı oluşturmaya çalıştık ve bununla ilgili yine Sayın Bakanımın da çok hizmetleri oldu. Bu kapsamda son üç yıldır da kadın odaklı çalışmalarda "HAK-İŞ ve Kadın" diye bunu basılı hâle getirip bununla ilgili çalışmaları ve çözüm önerilerini de orada belirtiyoruz.

Efendim, bir diğer nokta da yine bununla ilgili bir akademik ekip kuruyoruz, Engelli Komitesiyle ilgili. Engelli Komitemiz uzun zamandır vardı ama bunu daha da aktifleştirdik yeni bir atama yaparak buraya. Bununla ilgili bir akademik çalışma -sadece doğuştan engelli ve sonra savaş, göç, deprem, doğal afet ya da herhangi bir kazaya bağlı- oluşturuyoruz. Bunu da inşallah, aralık ayı içerisinde yapacağımız panel ve devamında ocak ayında yayımlanıp size arz ederiz efendim.

DİSK GENEL-İŞ SENDİKASI ARAŞTIRMA DAİRESİ UZMANI GÖKMEN MUMCULAR - Ben de ufak bir ekleme yapabilir miyim?

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Buyurun.

DİSK GENEL-İŞ SENDİKASI ARAŞTIRMA DAİRESİ UZMANI GÖKMEN MUMCULAR - İşçinin iş yerinde yaşadığı bir problemde iş yerinde sendikanın oradaki rolü aslında şöyle: Bir engelli işçi için, orada, engelli işçinin iş yerindeki çalışma koşullarının iyileştirilmesine yönelik asıl asli sorumlu işveren. Burada sendikanın rolü, işverenin yaptığımız toplu sözleşmelerdeki imzaladığı yükümlülükler uymasına bakmak, onu kontrol etmek aslında. Hani, orada işçinin bizimle kurduğu diyalogda aslında biz, doğrudan toplu sözleşme, engelli işçinin haklarına ilişkin maddeleri koyduk; işveren bunu sağlamalı. Yani yaşadığı bir sorun varsa aslında doğrudan işveren orada imza attığı yükümüne uymuyor demek oluyor. Bizim buradaki sorumluluğumuz, sendikanın yaptığı şey aslında örgütlü olduğumuz iş yerlerindeki toplu sözleşmelerden kazanım elde etmek.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Milletvekillerimizden...

Buyurun.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Ben sorduklarıma cevap alamadım...

HAK-İŞ KONFEDERASYONU GENİŞLETİLMİŞ BAŞKANLAR KURULU ÜYESİ AHMET SARITAŞ - Şöyle Başkanım, malumunuz olduğu üzere, sendikalaşma oranı özellikle özel sektörde çok düşük. Yani kadınlara baktığımız zaman yüzde 6-7 oranında, genel ortalamaya baktığımız zaman yüzde 15 oranında bir sendikalaşma oranı var. Biz hep şunu savunuyoruz: Sendikalaşma oranının -sunumda da bahsetmiştim- sendikalaşmanın arttığı yerlerde uçurumlar azalıyor hem şiddet, taciz hem diğer mobbingler vesaireler. Bu kapsamda engelli haklarında da bizler -size verdiğimiz slaytta da sunumlarda da var- onu tekrar iletiriz arzu ederseniz. TİS'lerde yaptığımız şeyleri yapıyoruz, rakamları oradan alıp birebir çözümler üretip ve bununla ilgili toplu iş sözleşmelerine maddeler koyduruyoruz, DİSK'te de olduğu gibi. Ama bizim burada asıl amacımızın sendikalaşma oranını arttırmak olduğu da bir gerçek. Sendikalaşma oranı ne kadar artarsa zaten o kurumsal firmalarda, bu uçurumların azaldığını düşünüyoruz Sayın Vekilim. Yani sendikasız yerlere ulaşamıyoruz, özellikle...

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Şimdi, bakın burada, milletvekilimizin ve diğer üyelerimizin sorduğu konularla ilgili biz sizden spesifik...

HAK-İŞ KONFEDERASYONU GENİŞLETİLMİŞ BAŞKANLAR KURULU ÜYESİ AHMET SARITAŞ - Tabii ki Başkanım.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Sorunlar nedir? Efendim, bu anlamda sizin yaptıklarınız nelerdir? Yani biz olmayan bir şey istemiyoruz, anlatabiliyor muyum? Bu konuda fotoğrafı görme adına müspet, menfi ne varsa bunları birlikte paylaşıp birlikte çalışacağız; bizim derdimiz bu, başka bir derdimiz yok, anlatabiliyor muyum?

HAK-İŞ KONFEDERASYONU GENİŞLETİLMİŞ BAŞKANLAR KURULU ÜYESİ AHMET SARITAŞ - Sunumumuz biraz geniş oldu, biz onu özet bir şekilde arz edelim efendim.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Yüksel Bey, buyurun.

YÜKSEL TAŞKIN (İzmir) - Şimdi, tabii, karşılıklı bir öğrenme şeyi de var burada. Yani biz burada eleştiriyoruz ama tabii ki bir sonraki buluşmamızda belki hepimiz biraz daha iyi bir yerde olacağız. Örneğin, buraya gelen bazı kuruluşların çok mükemmel "web" siteleri vardı. İsim vermeyeceğim ama yani her türlü engel grubuna yönelik iletişim olanakları olan... Bu artık hani, bir tür lüks değil, zorunluluk olarak görünüyor. O konuda hani, üzerinize düşenleri yapmanızda fayda olduğunu düşünüyorum.

Yine, Engelliler Komitesi, özellikle DİSK'le ilgili şöyle ilginç bir gözlemimi söyleyeyim: Engelliler Konfederasyonu ve Türkiye Sakatlar Derneğinde çok sayıda üyeniz var, belki iş birliklerini artırmanız lazım. Tabii, diğer kuruluşlar da olabilir ama bunun faydalı olacağını ben düşünüyorum. Kendi üyelerinize dair istatistiki bilgiyi bugüne kadar toparlamanız gerekiyordu. O konu, o kadar zor değil yani hani, milyonlardan bahsetmiyoruz burada. KVKK'ya da çok düşmeden temel bir genel veri elde edilebilir yine diye düşünüyorum.

Bir de şöyle bir şey var: Şimdi, tabii, DİSK'in verdiği veriler içerisinde 2025 sonuna kadar tahminen maalesef 2 bine yakın işçimizi iş kazasında yitireceğimiz anlaşıyor, şu ana kadar 1.500 bu. Bu bir savaş hâli aslında yani savaşlarda olur. Bunun bir de tabii, aktif işçilikten, çalışandan engelliye dönüşme süreci var. Ben daha önce de bu konuyu biraz irdelemeye çalışmıştım. Bu konuda hukuki ve psikolojik destek mekanizmalarımızın zayıf olduğunu ben görüyorum. Bir taraf mümkün olduğu kadar az vermek üzerinden kurguluyor ama sendikaların da bu konuda, psikolojik ve hukuki destek konusunda yeterince sahada olmadıkları gibi eleştiriler gelmişti. Bu konuda da ayrıca sizlere çok iş düştüğünü ben düşünüyorum. Beraber çalışmaya devam etmemiz gerekiyor çünkü siz yüz binlerce, milyonlarca insanı temsil ediyorsunuz.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Sayın Karaoba, buyurun.

ALİ KARAOBA (Uşak) - Ben de birkaç tespit yapmak istiyorum. Öncelikle, DİSK'in sunumunda kamudaki, özel sektör iş yerlerindeki kontenjan açığına bakıldığında kamuda 2 bin yani yüzde 10'ken, özel sektörde 21 bin, yani ciddi bir engelli çalıştırma zorunluluğu olmasına rağmen çalışmayan bir grup var. Burada da TİSK'in söylediği bir öneri çok önemli "Yer altı ve su altı yerlerde engelliler çalışamaz." deniliyor ama riskli iş yerlerine de engelli kotasını koyuyorlar. Yani biz toplu bir kanun çıkarıyoruz herhâlde, herkese uygulansın diye çıkarıyoruz, oysa biraz daha spesifik davranılsa çok daha doğru olur. Belki o yüzde 2 yüzünden işveren de bir sıkıntı yaşayabilir, engellinin de çalışma şansı yok, bunu daha önce de birçok sendika dile getirdi, buraya konuşmacı olarak gelen birçok arkadaş da anlattı.

Ben bilmediğim için, cahilliğimi bağışlayın ama sendikalar engelliden aidat alırken indirim yapıyor mu, özel bir toleransınız var mı? "Herkese eşit hak." diyoruz da burada ödenen miktarların azlığını dile getiriyoruz, yardımların düşüklüğünü düşünüyoruz ama sendika, hak arayan kurumlar, kendi engellisine de acaba özel bir tolerans tanıyor mu, merak ediyorum bunu?

Az önce Yüksel hocamın da söylediği çok önemli bir şey; bakın, öngörülen, 2025 yılında iş kazası nedeniyle hayatını kaybeden işçi sayısı -ki bu eylül rakamı- 1.566, kâbus gibi rakam Sayın Bakanım. Yani biz engellileri konuşuyoruz ama... Bunlar ölenler, hayatını kaybedenler. Yani onun için aslında biz istediğimizi belki size tam anlatamadık. Mutlaka emeğiniz çoktur yani sonuçta konfederasyon olduğunuza göre bu kadar iş yapıyorsunuz biliyoruz ama biz istediklerimizi tam anlatamadık -ben kendi adıma- sizler de sanki bu ortamı çok iyi kullanamadınız gibi geliyor bana; aslında bir fırsattı diye düşünüyorum. Ben mesela DİSK'in yerinde olsaydım, söylerdim "Bu haklarımızı çiğniyorsunuz, özgürlüğümüzü alıyorsunuz. Engellileri boş verin, işçileri de eziyorsunuz." derdim refahtan bahsedeceğime. "Devlet bu kadar veriyor, az veriyor." değil "Biz hak çiğniyoruz ya da hak çiğnetmeyelim." diye geldik diyecektiniz diye düşünüyorum.

Emeğinize sağlık.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Evet, bahsettiğim gibi, bu konuda bilgi akışını bekliyoruz sizden. Gerekirse yine görüşeceğiz ve ivedilikle bu konudaki hem konuşulanları hem sizin bu anlamda eksik hissettiklerini en kısa zamanda Komisyonumuzca değerlendireceğiz.

Ben hem üyelerimize teşekkür ediyorum hem arkadaşlarımıza teşekkür ediyorum.

Toplantıyı kapatıyorum.

Sağ olun.

Kapanma Saati: 15.42